

Kursplan för: Samhällsorientering för lärare åk 1-3, 15 högskolepoäng (1-15 högskolepoäng). Ingår i Lärarlyftet., 15 hp Social Studies for Primary School Teachers 1-3, 15 credits (1-15 credits). Continuing Education for Teachers., 15 credits

Allmänna data om kursen

- **Kurskod:** HI007U
- **Ämne huvudområde:** Historia
- **Nivå:** Grundnivå
- **Progression:** (A)
- **Högskolepoäng:** 15
- **Fördjupning vs. Examen:** GXX - Grundnivå, kursens fördjupning kan inte klassificeras
- **Utbildningsområde:** Humanistiska området 100%
- **Ansvarig institution:** HSV, Humaniora och samhällsvetenskap
- **Fastställd:** 2025-09-08
- **Giltig fr.o.m:** 2026-01-19

Syfte

Kursdeltagaren ska efter genomgången kurs ha förvärvat ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper och färdigheter som krävs för att ge behörighet för att undervisa i årskurs (åk) 1-3. I målen anges vad kursdeltagaren ska kunna (ha kunskaper om och förståelse för), vad kursdeltagaren förväntas kunna göra (ha färdigheter och förmågor i), samt vad kursdeltagaren ska uppvisa värderingsförmåga och förhållningssätt till.

Lärandemål

Moment 1 (historia):

Kursdeltagaren ska:

- Kunna redovisa kunskaper om tidslinjer, periodiseringar och begrepp, såsom dåtid, nutid, framtid, stenålder, bronsålder och järnålder.
- Kunna redovisa kunskaper om närmiljöns historia, dess vetenskapliga relevans och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål i närmiljön kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor.
- Visa förmåga att tillämpa, utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv, för skolsituationen relevanta kunskaper om närmiljöns historia.
- Visa förmåga att använda, utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv, för skolsituationen relevanta kunskaper om olika tidsuppfattningar och periodiseringar.
- Uppvisa färdigheter i att tillämpa historiedidaktiskt perspektiv och metoder för planering, genomförande och bedömning med utgångspunkt från skolans styrdokument.
- Visa förmåga att utgående från skolans styrdokument kunna tillämpa ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper i historia för förskoleklass och åk 1-3.

Moment 2 (religionsvetenskap):

Kursdeltagaren ska:

- Kunna redovisa översiktliga kunskaper om olika religionsutövningar, deras högtider, symboler och berättelser.
- Kunna visa på översiktliga jämförande kunskaper om olika religionsutövningar och uppvisa förståelse för deras egenart och relation till andra religioner i högtider, symboler och berättelser.
- Visa förmåga att tillämpa, utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv, för skolsituationen relevanta kunskaper om olika former av religionsutövning.
- Uppvisa färdigheter i att tillämpa ett religionsdidaktiskt perspektiv och metoder för planering, genomförande och bedömning med utgångspunkt från skolans styrdokument.
- Visa förmåga att utgående från skolans styrdokument kunna tillämpa ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper i

religionskunskap för förskoleklass och åk 1–3.

Moment 3 (samhällskunskap):

Kursdeltagaren ska:

- Visa kunskap om olika sätt att förstå och beskriva samhället och analysera samhällsliga utvecklings- och konfliktområden.
- Visa kunskap om det demokratiska samhällets värdegrund samt grundläggande kunskaper om det svenska politiska systemet
- Visa kunskap om ett källkritiskt förhållningssätt till informationsbildning och informationsspridning i olika medier.
- Visa förmåga att från skolans styrdokument kunna tillämpa ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper i samhällskunskap för förskoleklass och åk 1–3.

Moment 4 (geografi):

Kursdeltagaren ska:

- Visa kunskap om centrala begrepp inom geografin.
- Visa kunskap om fysiska representationer av omvärlden, kartor och rumsliga begrepp.
- Visa kunskap om resurser och dess förekomst på olika skalnivåer, samt diskutera betydelsen av mark- och vattenresurser för människor och bebyggelse samt förstå konsekvenser av resursutnyttjande på miljön
- Kunna redovisa orsaker till migration och konsekvenser av människors förflyttningar i rummet.
- Visa förmåga att utgående från skolans styrdokument kunna tillämpa ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper i geografi för förskoleklass och åk 1-3.

Innehåll

Kursen är indelad i fyra moment. I varje moment ska kursdeltagaren utveckla ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper och färdigheter i ämnet, med inriktning mot undervisning i åk 1-3. Kursen riktar även fokus mot att utveckla färdigheter och värderingsförmåga, med fokus mot SO i åk 1-3, rörande digitala verktyg, inkluderande förhållningssätt, genus/intersektionalitet, elever i behov av särskilt stöd, bedömning samt demokrati- och värdegrundsaspekter. Omfattning och inriktning på ovanstående teman varierar mellan de fyra ingående momenten, vilket visas mer konkret under respektive moments innehåll.

Ämnesdidaktiskt perspektiv:

I kursen diskuteras de ämnesdidaktiska frågeställningarna vad, hur och varför. Utifrån relevant ämnesdidaktisk litteratur och Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022 (Lgr 22), och särskilt utifrån kursplanerna i geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap med tillhörande kommentarmaterial, analyseras bland annat vilka förmågor som ska utvecklas, vilket centralt innehåll som ska behandlas och hur formativ och summativ bedömning kan genomföras. Kursdeltagarna får även kunskaper om detta innehåll på kursen, och får träna de förmågor de i sin tur ska utveckla hos eleverna. I samtliga fyra ämnen analyseras hur de aktuella formuleringarna i styrdokumentet kan omsättas i praktisk skolverksamhet, och hur olika metoder och material kan användas för att variera och stimulera lärande. Här diskuteras undervisning i samhällsorientering för 1-3 genom exempelvis film, musik, bild, skönlitteratur, IKT, narration, berättelser, rollspel, teater, kontrafaktiska övningar, museibesök, fältstudier och när-områdesstudier. Vidare analyseras i kursen frågan om progression i elevers lärande, hur ämnesövergripande förmågor (som kommunikativ-, begreppslig-, analytisk-, informationshanterings- och metakognitiv förmåga) kan tränas (exempelvis genom varierande och tematiska arbetssätt), var olika arbetsområden och centralt innehåll kan komma in samt varför, vad som ska bedömas samt hur formativ och summativ bedömning i samhällsorientering kan genomföras.

IT i undervisning:

I kursen behandlas och gestaltas hur lärare kan använda IT i undervisningen, och hur pedagogik, samhällsorientering och IKT kan samverka. Dessutom analyseras hur digitala medier och material (det kan vara digitala genomgångar, bildredigering, filmer, fotografier, appar, ljud och kartor) kan användas för att stimulera lärande och utveckla centrala förmågor, som kommunikativ-, begreppslig-, analytisk-, informationshanterings- och metakognitiv förmåga.

Särskilt källkritik i den digitala tidsåldern berörs. Fokus riktas mot hur elevers källkritiska förhållningssätt tidigt, och med progression, kan utvecklas. I kurserna analyseras hur elevaktiva och undersökande arbetssätt kan sättas i centrum för kunskapsinläring, och för utvecklande av elevers analytiska och källkritiska förmåga.

Inkluderande förhållningssätt i utbildning för nyanlända och elever med annan kulturell bakgrund:

I Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022 (Lgr 22) betonas att undervisningen ska vara varierad och perspektivrik. I kursen diskuteras bland annat etiska frågor, identitetsskapande och olika livsfrågor, samt olika religioner och livsåskådningar. I kursen analyseras även hur olika undervisningsmetoder kan stimulera nyanländas lärande, samt hur det centrala innehållet kan anpassas efter lokala förutsättningar till en heterogen undervisningsgrupp, utifrån målet att elever ska uppnå kunskapsmål

samt ges möjlighet att utveckla centrala färdigheter. Vidare behandlas hur studier i samhällsorientering kan samverka med studier i andra skolämnen, och hur elevaktiva arbetssätt, exempelvis genom olika fältstudier, kan främja elevers integration i det omgivande samhället. Vidare tränas studenterna i hur ett gemensamt centralt innehåll kan anpassas efter lokala och individuella förutsättningar, och hur kulturella mötesplatser kan skapas genom undervisning i samhällsorientering.

Intersektionellt perspektiv:

I kursen behandlas hur ett jämförande perspektiv över tid och rum (lokalt, regionalt, nationellt och globalt) kan anläggas på studier av centrala läroplansbegrepp, som genus, klass, etnicitet, sexualitet, religiös tillhörighet och funktionsvariation, för att utveckla analysförmåga hos eleverna. Vidare syftar detta till att diskutera hur värderingsförmåga samt demokratiska förhållningssätt kan utvecklas i undervisning i åk 1-3. Ett genusperspektiv får ett särskilt fokus i flera moment. I kursen analyseras exempelvis föreställningar om manligt och kvinnligt i religion, historien och i det omgivande samhället. Här analyseras hur maktordning, och innebörden i vad som betraktats som manligt respektive kvinnligt, skiljer sig åt över tid och mellan olika samhällen. Vidare diskuteras i kursen konstruktionen av det sociala könet, olika könsnormer samt hur dessa kan uppmärksammas och kritiskt granskas. I diskussionen av manligt och kvinnligt anläggs ett kritiskt perspektiv, som syftar till att blottlägga olika föreställningar om könen. Här visas på hur relationer och skillnaderna mellan könen kan avläsas exempelvis i samhällets symboler, begrepp, identitetsskapande och organisation. Dessa relationer och skillnader belyses utifrån ett maktperspektiv inom ramen för ämnesstudier.

Elever i behov av särskilt stöd:

I kursen lyfts fram hur progression i lärande ska utvecklas utifrån elevers förut sättningar och behov, samt hur undervisning i samhällsorientering kan ske genom olika metoder och materialtyper (exempelvis film, musik, bild, skönlitteratur, IKT, rollspel, teater och exkursioner), för att variera och stimulera allas lärande. I kursen analyseras hur Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022 (Lgr 22) skrivningar om att undervisningen ska vara varierad och perspektivrik kan omsättas i praktisk skolverksamhet. I kursen diskuteras även hur det centrala innehållet kan anpassas efter elever i behov av särskilt stöd, och hur frågor som rör exempelvis makt, etnicitet och genus kan analyseras med varierande elevaktiva arbetssätt, samt på hur IKT-pedagogik kan användas för att utveckla exempelvis analytisk och källkritisk förmåga hos elever i behov av särskilt stöd.

Bedömning:

I kursen analyseras de kunskapskrav som eleven ska ha nått i slutet av årskurs 3. Här studeras vilka de ämnesövergripande förmågorna är, vilka förmågor som är av central betydelse för de olika samhällsorienterade ämnena, vilket centralt innehåll som ska undervisas om, samt hur det centrala innehållet förhåller sig till de förmågor som ska tränas. I kursen analyseras dels hur tanken på progression i elevers lärande speglas i kursplanen, dels hur elevernas inledande studier i samhällsorientering under de första tre-fyra skolorn är tänkt att lägga en grund för kommande studier inom de fyra ämnena. Vidare diskuteras hur ett helhetsperspektiv på lärande kan tas, då det i betydande del är samma förmågor som ska utvecklas i skolans olika ämnen. I kursen diskuteras även formativ bedömning samt hur sådan kan stimulera och utveckla elevers lärande, hur utrymme skapas av lärare för att elever ska kunna visa sina kunskaper på olika sätt, hur återkoppling ges för att stimulera vidare inläring och utveckling, samt avslutningsvis hur man som lärare i samhällsorientering identifierar såväl generella styrkor som behov hos eleverna. Inte minst betonas i kursen hur bedömning kan betraktas som en framåtsyftande process, med målet att vidga och fördjupa elevers lärande. Här diskuteras även det flerdimensionella förhållandet mellan formativ och summativ bedömning, och hur de kan betraktas som mer intimt sammanflätade än att summativ bedömning endast handlar om tillbakablick och formativ om framåtsyftande.

Kursen är uppdelad i fyra moment.

Moment 1: Närområdets historia, ämnesdidaktik och ämnesteori i historia, 3,8 hp

I momentet analyseras innebörden och den vetenskapliga relevansen av att studera "närområdets" historia, med beaktande av elevernas egna erfarenheter. I detta diskuteras inkluderande förhållningssätt i utbildning för elever med annan kulturell bakgrund, och det problematiseras vad "närområdets historia" kan innebära för olika elever. I momentet övas kursdeltagaren att använda, utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv, för skolsituationen relevanta kunskaper om närmiljöns historia och olika tidsuppfattningar. Vidare analyseras olika tidsuppfattningar och periodiseringar, såsom dåtid, nutid och framtid, stenålder, bronsålder och järnålder. I momentet behandlas hur lärare kan använda IT i undervisningen, och detta görs med hjälp av "Digitalt Museum" och Riksantikvarieämbetets databas "Fornsök", som demonstreras i relation till fält- och närområdesstudier. Därtill övas kursdeltagaren, utifrån skolans styrdokument, i planering, genomförande och bedömning, och detta görs med hänsyn till elever i behov av särskilt stöd och till nyanlända elevers lärande. Examination sker i seminarier och PM-skrivande.

Moment 2: Närområdets religionsutövning, ämnesdidaktik och ämnesteori i religion, 3,8 hp

Momentet inriktar sig på religionens betydelse för individ och samhället, utifrån ett ämnesteoretiskt och ämnesdidaktiskt perspektiv. Under momentet behandlas utifrån läroplanen relevanta kunskaper om olika former av religionsutövning samt betydelse för individ och samhället. Momentet har intersektionella perspektiv, med fokus mot genus och etnicitet, där etik, identitetsskapande och livsfrågor lyfts fram som en väsentlig del av religionsundervisningen. Därtill övas kursdeltagaren, utifrån skolans styrdokument, i planering, genomförande och bedömning, av undervisning och lärande, och detta görs med hänsyn till elever i behov av särskilt stöd och till nyanlända elevers lärande.

Examination sker i seminarier och PM-skrivande.

Moment 3: Människan i samhället, ämnesdidaktik och ämnesteori samhällskunskap, 3,7 hp

I momentet ges en introduktion till samhällsstudier utifrån idén om att det finns flera sätt att förstå och beskriva vad samhället är. Detta får konsekvenser för hur vi kan analysera de samhällsfrågor som är aktuella idag. Frågor om mänskliga rättigheters betydelse för det demokratiska samhället samt det politiska systemets uppbyggnad i Sverige behandlas. I detta behandlas särskilt barns rättigheter. Momentet inriktas mot ett demokrati- och maktperspektiv, där fokus läggs, förutom mot barns rättigheter, mot genus-, klass- och etnicitetsaspekter. I momentet övas också kursdeltagaren i att använda, utifrån ämnesdidaktiska perspektiv, för skolsituationen relevanta kunskaper om människan som kultur- och samhällsvarelse. Därtill övas kursdeltagaren, utifrån skolans styrdokument, i planering, genomförande och bedömning, av undervisning och lärande, och detta görs med hänsyn till elever i behov av särskilt stöd och till nyanlända elevers lärande.

Examination sker i seminarier och PM-skrivande/hemtentamen.

Moment 4: Människan på jorden, ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska reflektioner i geografi, 3,7 hp

I momentet ges en grundläggande förståelse för de processer som genom samspel och påverkan har format landskapet. Grundläggande kunskaper i geografins begrepp samt kartografi beskrivs och analyseras. De geografiska förutsättningarna för mänskliga verksamheter som rör livsmiljöer, naturresurser, natur- och kultur-landskap och befolkningsförändringar studeras. Särskilt betonas samspelet mellan människan, samhället och miljön ur ett helhetsperspektiv med vikt på hållbarhetsfrågor.

Kursdeltagaren övas i att använda, utifrån ämnesdidaktiska perspektiv, för skolsituationen relevanta kunskaper om geografi, där momentets innehåll länkas till aktuella forsknings- och utvecklingsarbeten vad avser ämnesteori och ämnesdidaktik i geografi. Därtill övas kursdeltagaren, utifrån skolans styrdokument, i planering, genomförande och bedömning, av undervisning och lärande, och detta görs med hänsyn till elever i behov av särskilt stöd och till nyanlända elevers lärande.

Examination sker genom diskussionsuppgift, individuell tentamen och skriftlig inlämningsuppgift, samt genom webbaserad examinationsform, som exempelvis ”quiz”.

Behörighet

För att delta i kursen behöver du vara anställd som lärare och ha en behörighetsgivande lärarexamen som är avsedd för åk 1–3 utan att vara ämnesbehörig.

Du är anställd hos en huvudman eller entreprenör som utför uppgifter inom sådan verksamhet som avses i Förordning (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare.

Arbetsgivares godkännande krävs för att delta. Blankett: Huvudmannens godkännande.

Ytterligare information: <https://www.skolverket.se/lararlyftet>

Urvalsregler

Alternativt urval, se under rubrik "Beskrivning av alternativt urval".

Undervisning

Kursen ges på distans, utan fysiska träffar. Däremot förekommer sammankomster online. Under kursens gång använder vi lärplattformen Canvas där deltagarna håller kontakt med varandra och kursens lärare samt vid föreläsningar, diskussioner och vissa redovisningar.

Kursen och varje delmoment introduceras skriftligt (genom en Studiehandledning) men även muntligt genom IT-introduktion med hjälp av konferensverktyget Zoom. Varje moment innehåller även minst ett seminarium, som är examinerande men även fungerar som lärseminarium för deltagarna.

Examination

M101: Moment 1: Närområdets historia, ämnesdidaktik o ämnesteori i historia, 3,8 hp

Betygsskala: Tvågradig skala

M201: Moment 2: Närområdets religionsutövning, ämnesdidaktik och ämnesteori, 3,8 hp

Betygsskala: Tvågradig skala

M301: Moment 3: Människan i samhället, ämnesdidaktik o ämnesteori samhällskunskap, 3,7 hp

Betygsskala: Tvågradig skala

Examination sker i seminarier och PM-skrivande/hemtentamen.

M401: Moment 4: Människan på jorden, ämnesteoretiska o ämnesdidaktiska reflektioner i geografi, 3,7 hp

Betygsskala: Tvågradig skala

Examination sker genom diskussionsuppgift, individuell tentamen och skriftlig inlämningsuppgift, samt genom webbaserad examinationsform, som exempelvis ”quiz”.

Former för examination finns angivna under respektive moment i kursen.

Begränsning av examination

Vid uppdragsutbildning utses examinator av prefekten. I övrigt gäller fastställda regler för examination och tentamen i högskolenivå eller avancerad nivå. DNR: MIUN 2019/1998.

Betygsskala

Tvågradig skala

Övrig information

Validering är möjlig. Den som antagits till Lärarlyftet ges möjlighet att tillgodoräkna högskolepoäng genom en validering av kunskaper och färdigheter/kompetens i förhållande till lärandemålen i den kurs man är antagen till. Mittuniversitetet är ansluten till det digitala ansöknings- och administrationssystemet Valda.

Litteratur

Obligatorisk litteratur

Författare/red: Liliestam, Anna-Lena; Franck, Olof; Blanck, Sara; Holmqvist Lidh, Carina; Pettersson, Anna

Titel: SO för lärare 1-3

Upplaga: 2024

Förlag: Gleerups

Författare/red: Skolverket

Titel: Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022 (Lgr22)

Upplaga: Senaste upplagan

Moment: 1

Författare/red: Hermansson Adler, Magnus

Titel: Historieundervisningens byggstenar: grundläggande pedagogik

Upplaga: Senaste upplagan

Förlag: Liber, Stockholm

Författare/red: Lindström, Dag

Titel: Forntid i Sverige: en introduktion

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Skolverket

Titel: Diskussionsunderlag till kursplanen i historia

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Skolverket

Titel: Kommentarmaterial till kursplanen i historia

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Skolverket

Titel: Kursplan i historia

Upplaga: Senaste upplagan

Moment: 2

Författare/red: Löfstedt, Malin (red.)

Titel: Religionsdidaktik: mångfald, livsfrågor och etik i skolan

Upplaga: Senaste upplagan

Förlag: Studentlitteratur

Kommentar: 219 s.

Författare/red: Skolverket

Titel: Diskussionsunderlag till kursplanen i religionskunskap

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Skolverket

Titel: Kommentarmaterial till kursplanen i religionskunskap

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Skolverket

Titel: Kursplan i religionskunskap

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Svensson, Jonas & Arvidsson, Stefan

Titel: Människor och makter 2.0 [Elektronisk resurs] : en introduktion till religionsvetenskap

Upplaga: Senaste upplagan

Förlag: Högskolan i Halmstad

Webbadress: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hh:diva-13993>

Kommentar: Tillgänglig på Internet.

Moment: 3

Författare/red: Månson, Per

Titel: Båten i parken: Introduktion till samhällsstudier

Upplaga: Senaste upplagan

Förlag: Norstedts Akademiska

Författare/red : Långström, Sture, och Virta, Arja

Titel : Samhällskunskapsdidaktik: utbildning i demokrati och samhällsvetenskapligt tänkande

Upplaga : Senaste upplagan

Förlag : Studentlitteratur

Författare/red: Skolverket

Titel: Kommentarmaterial till kursplanen i samhällskunskap

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Skolverket

Titel: Kursplan i samhällskunskap 2022

Upplaga: Senaste upplagan

Moment: 4

Författare/red: Sanderoth, Ingrid, Werner, Margit & Båth, Sten

Titel: Plats - identitet - lärande: närområden och känsla av sammanhang

Upplaga: Senaste upplagan

Förlag: Studentlitteratur, Lund

Författare/red: Skolverket

Titel: Kommentarmaterial till kursplanen i geografi

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Skolverket

Titel: Kursplan i geografi 2022

Upplaga: Senaste upplagan

Författare/red: Östman, Peter, Gardestrand Bengtsson, Mikael
Titel: Geografi 1 och 2: människan, resurserna, miljön, hållbar utveckling
Upplaga: Senaste upplaga.
Förlag: Liber, Stockholm
Kommentar: Finns som e-bok.

Referenslitteratur

Moment: 4

Titel: Sveriges nationalatlas (SNA)
Kommentar: Främst banden Sveriges Geografi eller Berg och jord.

Författare/red: Eriksson, C, Dinwiddie, A, Björklund, J, (red.)
Titel: Libers Atlas
Förlag: Liber förlag
Kommentar: En motsvarande atlas kan också användas.

Vetenskapliga artiklar och annat material, som distribueras av ämnet, kan tillkomma i varje moment.